

Duševní vlastnictví v systému WTO

Mezinárodní obchodní režim, jaro 2023

Duševní vlastnictví

- =intellectual property, IP
- Chrání výsledky tvůrčí činnosti

Duševní vlastnictví

- =intellectual property, IP
- Chrání výsledky tvůrčí činnosti
- **Monopol na nehmotné myšlenky, které by jinak šlo neomezeně šířit s nulovými mezními náklady, i když fixní náklady na jejich tvorbu jsou velké (RaD)**
- Cíl – podporovat kreativitu – umění, věda a výzkum

Duševní vlastnictví

- Dva typy!
- A) Autorská práva (copyright)
- B) Průmyslová práva (industrial property)

- Velmi odlišný režim!

Autorská práva

- Všechny typy umění, vědecké práce, počítačové programy, databáze

Autorská práva

- Všechny typy umění, vědecké práce, počítačové programy, databáze
- + Související práva – umělecká vystoupení, televizní a rozhlasová vysílání, zvukové a obrazové záznamy

Autorská práva

- Všechny typy umění, vědecké práva, počítačové programy, databáze
- + Související práva – umělecká vystoupení, televizní a rozhlasová vysílání, zvukové a obrazové záznamy
- Vzniká **automaticky vytvořením díla** (= ne zveřejněním!)

Autorská práva

- **Majetková práva** – rozmnožovat a prodávat dílo
- > za života autora a v ČR 70 let po jeho smrti
- **Osobní práva** - být uveden jako autor, zachovat integritu díla
- > není časově omezeno

Autorská práva

- **Bernská úmluva 1886**
- **> Smlouva TRIPS**
- U nás - Autorský zákon

Průmyslová práva

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
- Užité vzory (drobnější inovace)

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
- Užité vzory (drobnější inovace)
- „Průmyslové vzory“ (design výrobku)

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
- Užité vzory (drobnější inovace)
- „Průmyslové vzory“ (design výrobku)
- > **podpora kreativity**

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
  - Užité vzory (drobnější inovace)
  - „Průmyslové vzory“ (design výrobku)
  - > **podpora kreativity**
-
- **Ochranné známky** (logo firmy atd)

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
  - Užité vzory (drobnější inovace)
  - „Průmyslové vzory“ (design výrobku)
  - > **podpora kreativity**
-
- **Ochranné známky** (logo firmy atd)
  - Geografická označení

Průmyslová práva

- **Patenty** (vynálezy)
  - Užité vzory (drobnější inovace)
  - „Průmyslové vzory“ (design výrobku)
  - > **podpora kreativity**
-
- **Ochranné známky** (logo firmy atd)
  - Geografická označení
  - > **identita výrobku**, ochrana spotřebitele před klamáním

Průmyslová práva

- O jejich udělení je třeba **žádat, platit poplatky**
- > **Administrativně náročné, drahé (velké firmy!)**

Průmyslová práva

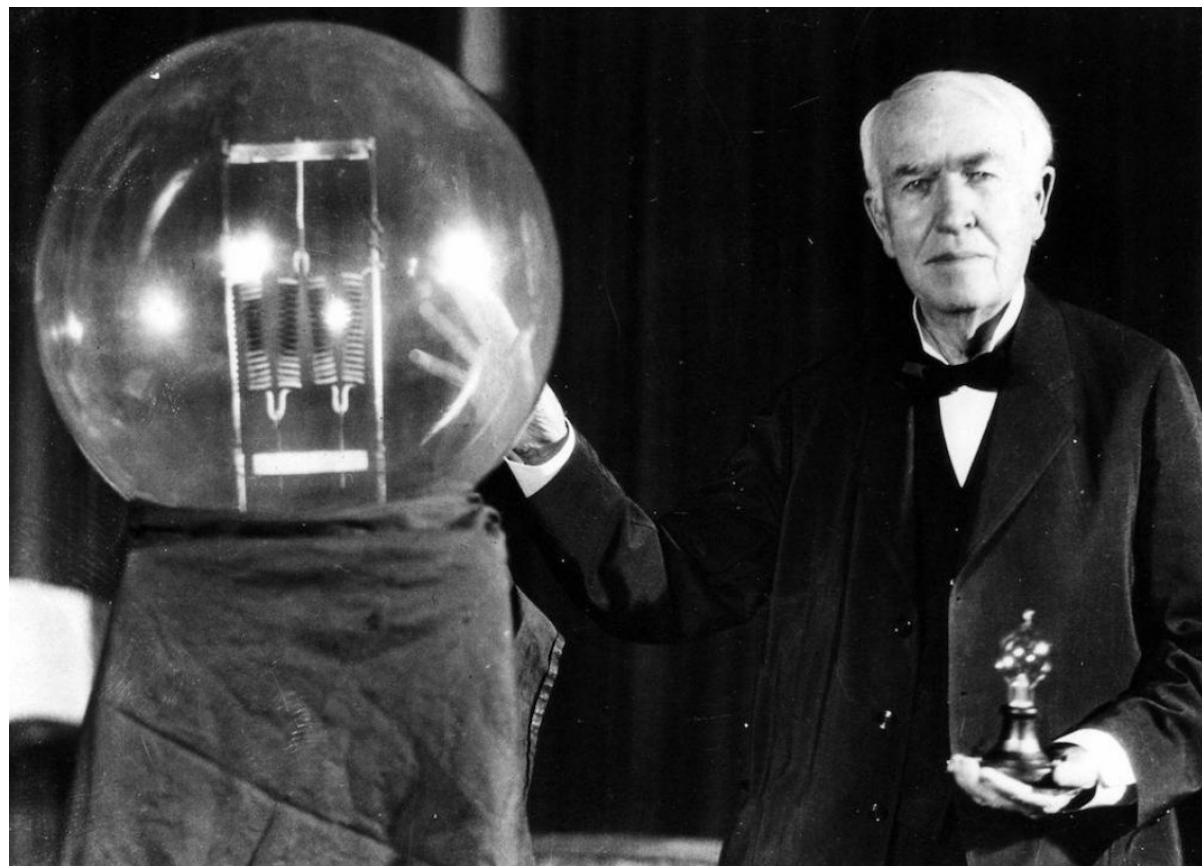
- O jejich udělení je třeba **žádat, platit poplatky**
- > **Administrativně náročné, drahé (velké firmy!)**
- Většinou časově omezené x ochranné známky limitované nejsou

Průmyslová práva

- O jejich udělení je třeba **žádat, platit poplatky**
- > **Administrativně náročné, drahé (velké firmy!)**
- Většinou časově omezené x ochranné známky limitované nejsou
- Ostatní – **díky zveřejnění patentu se o technologii dozví, mohou si koupit licenci**

Průmyslová práva

- Pařížská úmluva 1883, TRIPS

- Spousta zákonů
- „Zákon č. 529/1991 Sb. o ochraně topografií polovodičových výrobků“

Duševní vlastnictví a WTO

- Bernská a Pařížská úmluva jsou spravovány **WIPO** – přidružená organizace OSN

Duševní vlastnictví a WTO

- Bernská a Pařížská úmluva jsou spravovány **WIPO** – přidružená organizace OSN
- **Signatáři hlavně vyspělé země**

Duševní vlastnictví a WTO

- Bernská a Pařížská úmluva jsou spravovány **WIPO** – přidružená organizace OSN
- **Signatáři hlavně vyspělé země**
- **Původní GATT problematiku duševního vlastnictví neřešil**
- - jen možnost omezit obchod kvůli ochraně duševního vlastnictví

Duševní vlastnictví a WTO

- Bernská a Pařížská úmluva jsou spravovány **WIPO** – přidružená organizace OSN
- **Signatáři hlavně vyspělé země**
- **Původní GATT problematiku duševního vlastnictví neřešil**
- - jen možnost omezit obchod kvůli ochraně duševního vlastnictví
- USA – Trade Act 1974 – možnost zavádět restriktce vůči zemím, které porušují americké duševní vlastnictví

Duševní vlastnictví a WTO

- Uruguayské kolo – snaha USA prosadit globální **minimální standard ochrany** duševního vlastnictví
- Rozvojové země – obava z odvetných cel, nakonec souhlas
- > TRIPS

Smlouva TRIPS

- „Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- Vychází z Paříže a Bernu

TRIPS

- Chrání **7 druhů práv k duševnímu vlastnictví**:
- autorské právo a práva příbuzná (čl. 9–14),
- ochranné známky (čl. 15–21),
- zeměpisná označení (čl. 22–24),
- průmyslové vzory (čl. 25–26),
- patenty (čl. 27–34),
- topografie integrovaných obvodů (čl. 35–38),
- ochrana nezveřejňovaných informací (čl. 39). (obchodní tajemství)

TRIPS

- autorské právo a práva příbuzná (čl. 9–14) = **copyright**
  - ochranné známky (čl. 15–21),
  - zeměpisná označení (čl. 22–24),
  - průmyslové vzory (čl. 25–26),
  - patenty (čl. 27–34),
  - topografie integrovaných obvodů (čl. 35–38),
  - ochrana nezveřejňovaných informací (čl. 39). = obchodní tajemství
-
- = Průmyslová práva

Smlouva TRIPS

- „Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- Vychází z Paříže a Bernu
- **Minimální doba ochrany – 50 let pro copyright, 20 let pro patenty**

Smlouva TRIPS

- „Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- Vychází z Paříže a Bernu
- **Minimální doba ochrany** – 50 let pro copyright, 20 let pro patenty
- Místy rozšíření ochrany – počítačové programy

Smlouva TRIPS

- „Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
- Vychází z Paříže a Bernu
- **Minimální doba ochrany** – 50 let pro copyright, 20 let pro patenty
- Místy rozšíření ochrany – počítačové programy

- **Celkově – TRIPS zavádí minimální povinný režim ochrany práv duševního vlastnictví, který se vztahuje i na rozvojové země**

MFN a národní zacházení

MFN a národní zacházení

- = **zacházení s majiteli duševního vlastnictví**
- X GATT – zacházení s produktem

MFN a národní zacházení

- = zacházení s majiteli duševního vlastnictví
- X GATT – zacházení s produktem
- MFN – **vyňaty jsou výhody vyplývající z dřívějších dohod** = Bern a Paříž
> **jejich signatáři dále mezi sebou mají větší výhody**

MFN a národní zacházení

- = zacházení s majiteli duševního vlastnictví
- X GATT – zacházení s produktem
- MFN – vyňaty jsou výhody vyplývající z dřívějších dohod = Bern a Paříž
> **jejich signatáři dále mezi sebou mají větší výhody**
- **Národní zacházení – je možné vyhradit si výjimky**

TRIPS

- Dvě úrovně vymáhání
- Před orgánem pro řešení sporů WTO – stát vs. stát
- Před soudy členského státu – firma vs. firma

TRIPS

- Dvě úrovně vymáhání
- Před orgánem pro řešení sporů WTO – stát vs. stát
- Před soudy členského státu – firma vs. firma – **TRIPS obsahuje požadavek toto umožnit**

TRIPS

- Dvě úrovně vymáhání
- Před orgánem pro řešení sporů WTO – stát vs. stát
- Před soudy členského státu – firma vs. firma – TRIPS obsahuje požadavek toto umožnit
- **Smlouva nemá přímý účinek!** Jednotlivec se nedovolá přímo TRIPS, ale národních zákonů, do kterých jsou závazky přeneseny

- Autorský zákon
- Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích
- Zákon o ochranných známkách .....

- Autorský zákon
  - Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích
  - Zákon o ochranných známkách .....
-
- = **státy tedy musí své závazky transponovat do vnitrostátní legislativy (u GATT vlastně také – změny celního sazebníku, novelty diskriminačních regulací)**

TRIPS

- Nemá to přímý účinek!
- **X právo EU – nařízení se dovolám přímo před soudem, stejně tak textu zakládajících smluv (SEU a SFEU)**
- **x smlouvy o lidských právech**
- Anglicky – TRIPS není „self-executing“

TRIPS

- **Není to liberalizace obchodu!**

TRIPS

- **Není to liberalizace obchodu!**
- Jde o stanovení minimálního standardu ochrany po celém světě,
žádné bariéry obchodu se neruší!
- V rámci WTO je to v tomto unikátní smlouva

TRIPS

- Není to liberalizace obchodu!
- Jde o stanovení minimálního standardu ochrany po celém světě, žádné bariéry obchodu se neruší!
- V rámci WTO je to v tomto unikátní smlouva
- **Budoucnost – standardy pro životní prostředí? Práva zaměstnanců?**

TRIPS

- Není to liberalizace obchodu!
- Jde o stanovení minimálního standardu ochrany po celém světě, žádné bariéry obchodu se neruší!
- V rámci WTO je to v tomto unikátní smlouva
- Budoucnost – standardy pro životní prostředí? Práva zaměstnanců?
- **> kontroverzní - je problematické chtít po chudých zemích, aby dodržovaly stejná pravidla jako vyspělé země**

TRIPS

- GATT, GATS – **negativní** integrace – „nedělejte XXX!“
- TRIPS – **pozitivní** integrace – společné standardy

TRIPS a rozvojové země

- Velké administrativní náklady implementace!
- **Transfer bohatství do bohatých států > pokles ekonomického růstu, růstu životní úrovně a inovací v chudých zemích**

TRIPS a rozvojové země

- Velké administrativní náklady implementace!
- **Transfer bohatství do bohatých států > pokles ekonomického růstu, růstu životní úrovně a inovací v chudých zemích**
- Zřejmě vyšší ztráta než zisky z liberalizace v jiných oblastech!

TRIPS a rozvojové země

- Velké administrativní náklady implementace!
- **Transfer bohatství do bohatých států > pokles ekonomického růstu, růstu životní úrovně a inovací v chudých zemích**
- Zřejmě vyšší ztráta než zisky z liberalizace v jiných oblastech!
- Zisk hlavně **USA**, dále **Německo**, Francie
- Ztráty – **Mexiko, Brazílie, Indie; Kanada, Británie, Japonsko!**

TRIPS a rozvojové země

- Přejímání technologií je typickou cestou k rozvoji (USA v 19. století!), tady vznikají renty pro vyspělé státy

TRIPS a farmaceutický průmysl

- Léky jsou patentovatelné, doba ochrany je dokonce rozšířena (kvůli obrovským nákladům na vývoj)
- Strach rozvojových zemí a NGOs, že v rozvojových zemích prohibitivně stoupne cena potřebných léků

TRIPS a farmaceutický průmysl

- Léky jsou patentovatelné, doba ochrany je dokonce rozšířena (kvůli obrovským nákladům na vývoj)
- Strach rozvojových zemí a NGOs, že v rozvojových zemích prohibitivně stoupne cena potřebných léků
- **Povoleno vyrábět nutné léky pro vlastní trh, ne pro export**

TRIPS a farmaceutický průmysl

- Léky jsou patentovatelné, doba ochrany je dokonce rozšířena (kvůli obrovským nákladům na vývoj)
- Strach rozvojových zemí a NGOs, že v rozvojových zemích prohibitivně stoupne cena potřebných léků
- **Povoleno vyrábět nutné léky pro vlastní trh, ne pro export**
- Kolem 2000 – potřeba anti-retrovirů proti AIDS

TRIPS a farmaceutický průmysl

- Léky jsou patentovatelné, doba ochrany je dokonce rozšířena (kvůli obrovským nákladům na vývoj)
- Strach rozvojových zemí a NGOs, že v rozvojových zemích prohibitivně stoupne cena potřebných léků
- **Povoleno vyrábět nutné léky pro vlastní trh, ne pro export**
- Kolem 2000 – potřeba anti-retrovirů proti AIDS
- **Problém pro LDCs – nemají kapacitu na výrobu > import kopií z Indie (generická léčiva) > spor**

TRIPS a farmaceutický průmysl

- **Katarské kolo – kompromis – povoleno vyvážet generika do nejchudších zemí, které čelí zdravotní krizi**

TRIPS a farmaceutický průmysl

- **Katarské kolo – kompromis – povoleno vyvážet generika do nejchudších zemí, které čelí zdravotní krizi**
- **Zákaz následného re-exportu**
- **= farmaceutické firmy generují zisk v bohatých zemích, kde jsou IP chráněna, v rozvojovém světě se používají kopie**

TRIPS a farmaceutický průmysl

- **Katarské kolo – kompromis – povoleno vyvážet generika do nejchudších zemí, které čelí zdravotní krizi**
- **Zákaz následného re-exportu**
- **= farmaceutické firmy generují zisk v bohatých zemích, kde jsou IP chráněna, v rozvojovém světě se používají kopie**
- Snahy Pharmacy zlepšit svou reputaci – zlevněné léky pro rozvojové země atd.

TRIPS a farmaceutický průmysl

- **Covid** – neochota vyspělých zemí udělit waiver na patenty týkající se vakcín
- Reálně je větší problém nedostatek ingrediencí a produkčních kapacit
- Přesto toto poškozuje legitimitu TRIPS a celého systému WTO

Další kontroverzní oblasti

- **Tradiční znalosti lidí v rozvojových zemích**
- - místní kultura, tradiční medicína
- > riziko, že si na to firmy z vyspělých zemí pořídí IP

Další kontroverzní oblasti

- **Geografická označení**
- - vlastnosti produktu jsou spojeny s místem, kde se vyrábí
- - **toto chráněno je, prospívá to především bohatým evropským zemím** = snaha EU bránit prémiové ceny
- - portské víno, šampaňské, parmská šunka

Shrnutí TRIPS

- **Asi nejčastěji kritizována dohoda WTO** – monopolizuje technologie v rukou bohatých zemí

Shrnutí TRIPS

- **Asi nejčastěji kritizována dohoda WTO** – monopolizuje technologie v rukou bohatých zemí
- Otázka, jaká je alternativa...?
- Rozdělení povinností podle vyspělosti států...?

Shrnutí TRIPS

- **Asi nejčastěji kritizována dohoda WTO** – monopolizuje technologie v rukou bohatých zemí
- Otázka, jaká je alternativa...?
- Rozdělení povinností podle vyspělosti států...?
- Problém – potřeba definovat, kdo je rozvojová země > viz přednáška o zvláštním postavení rozvojových zemí

- Díky za pozornost 😊